

הבכסר

לוי אשכול דורש מהקיבוצים להלשין עליהם - מיהם לויתני הריבית הקצוצה

הפסחור!

מנין תיקח, איפוא, את 20 אלף הלירות? חילל היוצא לקרב מזדיין בנשקו האישי ויוצא לחזית. נשקך האישי, כגיזבר הקיבוץ, הוא צרור של שטרות, וחזמתם של הקיבוץ. הנשק המסייע — חזמתם התנועה הקיבוצית, אליה שייך המשק שלך. החזית של אותו חילל אלמוני היא בגבולות הרחוקים; שלך היא בלב ליבה של תל-אביב, בתוך המותרות והברק של קפה-דה-לוקס.

אתה יודע היכן להשיג את הכסף. הכתובת היא אצל מלווה בריבית — אבל לא זה שאתה חייב לפרוע לו את השטר בעוד שבוע. לו אסור לדעת ש-20 האלף אינן מונחות בכיסך. העיסקה פשוטה, לכאורה: שטרות חדשים למלחה אחר, והוא נותן לך את הכסף הדרוש. בעוד שלושה או ששה חודשים, כאשר תצטרך לפרוע את השטרות החדשים, תוכל לפנות שוב אל המלווה הראשון, ומכיוון שהוכחת לו כבר את יכולתך הכספית, הוא ישמח לתת לך את הכסף לכיסוי השטרות שמסרת למלחה-בריבית ב'.

אלא שכדי לקבל את 20 אלף הלירות לכיסוי השטרות הראשונים, אתה נותן שטרות על סכום הרבה יותר גבוה. כל חודש שהכסף ישאר אצלך יעלה לך 300 לירות. אתה צריך את ההלחאה לשישה חודשים; תן שטרות בסך 21,800 לירות. לכך אתה יכול להוסיף עוד את מחיר השטרות, המסתכם בכמה עשרות לירות.

★ ★ ★

48 שעות של אמונה

חד עם הרשימה הקטנה, ירשת מהגיזבר הקודם גם רשימה בלתי-כתובה: זוהי רשימת שמותיהם וכתובתייהם של האנשים, דרכם תוכל להשיג את הכסף. לעתים אלה המלחים עצמם; לרוב אלה רק סוכניהם.

תפקידם של הסוכנים הוא לקבל מידיך את השטרות וכעבור 48 שעות — להביא לך את המורתם בכסף. עבור שירות זה הם מקבלים גם ממך וגם מהמלחה אחוזי זעיר. אם ההלחאה היא גדולה, מגיע חלקם כדי ארבע לירות על כל אלף לירות העוברות דרכם. על סכום קטן יותר יכול חלקם להגיע כדי חמש או שש לירות. זהו אחוז קטן, אולם כאשר לוקחים בחשבון כי הסוכנים המתגלגלים דרכם במשך חודש הם ענקיים, מסתבר כי חלקם מגיע להכנסה חודשית גדולה.

זו הכנסה בטוחה. הכסף אינו שלהם, והמלחה מוסר אותו לידיהם רק אחרי שקיבל את השטרות. רק אתה, גיזבר הקיבוץ, חייב לתת בהם אמונה למשך אותה תקופה של 49 שעות, עד שהם הופכים את שטרותיך למזומנים.

העיסקה בטוחה גם למלחה בריבית. בידיה הוא מחזיק שטר חתום בידי מוסדות כספיים מכובדים. אפילו אם לא תשלם לו, הוא יכול לפנות לבית-המשפט, ובית-המשפט יפסוק לו כמעט-אוטומטית את הזכות לתפוס את נכסי הקיבוץ ולמכור אותם בהוצאה-לפועל, כדי לקבל את כספו. אולם עד היום לא הוזקק אף מלווה בריבית להוצאה לפועל, בעיסקותיו עם קיבוצים.

העיסקה בטוחה גם מבחינה אחרת: הוא אינו משלם עליה שום מס. שמו אינו מופיע על השטר, והוא אינו נותן שום קבלה עבור הריבית. אין הוא מוכן לקבל ממך שטר לפקודתו. הוא דורש שטר שניתן לפקודת הקיבוץ שלך, ואתה מסב את השטר לרשותו של אדם שלישי — זהו האיש המלחה בריבית. כל זמן שהוא מחזיק בשטר אין שמו מופיע עליו. בשעת הפרעון הוא מוסר את השטר ומקבל את כספו — מבלי שתיתחר כל הוכחה כתובה כי השטר היה אי-פעם ברשותו.

★ ★ ★

מחירת במשרדי הבאנק

ה מוכן אינו תמיד סוכן של מלווה פרטי. יש סוכנים רבים הקשורים בבאנקים, או מוסדות כספיים אחרים, כמו קופות תגמולים, אגודות אשראי. לרשות המוסדות האלה כספים רבים אשר אפשר להשקיע בעיסקות בטוחות. הדרך החוקית היא להלחח את הכספים ללקוחות הבאנק או המוסד, תמורת האחוזים שהחוק קובע. הלה צריך לתת ערבות מספקת, שתבטיח כי הכסף יוחזר במועדו.

אולם הריבית החוקית נמוכה בהרבה מזו שאפשר לקבל בשוק החופשי. יש לה מעלה נוספת, לריבית הבלתי-חוקית: היא אינה נרשמת בספרי הבאנק או החברה, ואין משלמים עליה מס הכנסה. על כן, יותר מבאנק אחד פוזלים לעבר עיסקות אפורות — אם לא שחורות — אלו.

הסוכן מביא את השטרות לבאנק. השטרות נרשמים כחוק, והבאנק מוריד את הריבית החוקית. את התמורה מקבל הסוכן בצ'ק — הוכחה כי אומנם נוכחת רק הריבית החוקית. את הצ'ק הוא מוסר לידי מקבל ההלחאה. אולם לא לפני שזה שילם לו את האחוזים הנוספים, כגובה הפרש בין הריבית החוקית לבין הריבית השחורה.

סידור זה נעשה כדי למנוע טענה אפשרית של מקבל הכסף כי שילם ריבית קצוצה, שהרי הצ'ק לפקודתו הוא על הסכום החוקי, ואילו את הריבית הבלתי-חוקית שילם במזומנים, לאדם פרטי, ללא כל קבלה. הסוכן מוסר את הריחח הבלתי-חוקי לבאנק, ומקבל את דמי-התייחד שלו, בהתאם להסכם קבוע.

האחוזים הבלתי-רשומים מצטברים תוך שנים אחדות להון נוסף גדול. הון זה אינו רשום בספרי הבאנק, והוא מופעל בעיסקות שאינן עוברות כלל בספרי הבאנק ואינן מגיעות לידיעת המפקח על הבאנקים. בין יתר תפקידיה של המפקח על הבאנקים, עליו להשגיח שהבאנקים יתנו הלוואות בהתאם להנחיות האשראי של הממשלה. הנחיות אלו קובעות כי באנק יכול להלחח רק אחוז מסויים מן הכסף בקופותיו, וגם אחוז זה מחולק לפי סקטורים: חקלאות, תעשייה, מיסחר, מלאכה ושיכונים.

כאשר כילה הבאנק את כל הסכום אותו הוא ראשי להלוות, ובכל זאת ממשיכים לקוחות לבקש הלוואות נוספות, הוא משתמש בכספים הבלתי-רשומים שלרשותו, כדי לממן הלוואות שאין עליהן פיקוח. המפקח על הבאנקים אינו יכול להורות לבאנק לאיזה סקטור להלוות כספים אלה: הוא אינו יודע כלל על קיומם.

★ ★ ★

יריקה לתוך הבאר

מ צבך כגיזבר-קיבוץ אומנם קשה; עליך למצוא בלי הרף מקורות מימון חדשים. אולם אתה גם ברימול, כי לקיבוץ מוכן כמעט כל אחר להלחח כסף. מעמדך, מבחינה

א תה רוצה כסף? אלף לירות, עשרים אלף לירות, הצי מיליון לירות? רק תניד. כל סכום שתמצא, מוכן לרשותך. איך תשיג אותו? תלוי מי אתה.

נניח שאתה גזבר של קיבוץ. המשק, כרגיל, במצב כספי דחוק. ו צרה קבועה, אותה ירשת עוד מהגיזבר הקודם, שהוא עצמו קיבל אותה עם כניסתו לתפקיד. בכיסך אתה נושא תמיד רשימה קטנה, הרשימה החשובה ביותר בקיבוץ. על פתק זה רשומים הסוכנים והחובות שעליך לשלם בעתיד הקרוב.

אתה חייב לשלם לבאנקים, תשלומים על-חשבון ההלוואות שניתנו לקיבוץ, בריבית חוקית, כחלק ממדיניות האשראי הכללית. אתה חייב לשלם לספקים שמכרו למשק מספוא, בגדים או חומרי בניין. אתה חייב לשלם לאנשים ששמותיהם אינם מופיעים ברשימה הצנועה הנמצאת בכיסך: אנשים אלה הם המלחים בריבית שחורה. לאחריהם. לבאנק? אומנם חשוב מאוד שתמלא את התחייבויותיך כלפיו במועד הנכון, כי זהו מקור קבוע להלוואות; אם אינך משלם בזמן, תיתקל בקשיים בבואך לבקש הלוואה חדשה. אבל בבאנק יושבים אנשים המוכנים להתחשב במצבך. איכשהו, אפשר לקבל אורכה, אם בהתערבות מוכרות התנועה שלך ואם עליידי צילצול מטעם חבר-כנסת. קיימים גם הספקים. אם אלה סוחרים פרטיים, הם יכבדו מלכתחילה לא תיארו לעצמם שתפרע את השטר שלך במועד. חוץ מזה, הם הסבו כבר מזמן את השטר לסוחר אחר: שהוא יגבור את הראש. אם מדובר בספק רשמי, כמו המשביר המרכזי, שוב אין מקום לבהלה. הוא כבר רגיל לעיסקות מסוג זה.

יש רק מלחה אחד שלא כדאי לעשות איתו קונצ'ים. זהו האלמוני, שהלחה כסף בריבית קצוצה. אומנם לא יתנפל עליך ברחוב, והוא גם לא ישלח אנשי-זרוע שיאימו עליך במעשי-אלימות. הוא אפילו לא יבוא לקיבוץ, כאילו לביקור ידידותי. אבל אוי ואבוי לך אם לא תפרע לו את כספו בזמן. כי אליו יהיה מה שיהיה, אתה חייב תמיד לחזור ולבקש הלוואה נוספת. זה הקש האחרון, עוגן ההצלה שלך בים המצוקה הכספית.

לשלם כל מחיר. הוא יציל אותך — רק בתנאי שכבר הוכחת את עצמך כלקוח בטוח. אם לא תפרע את שטרו בזמן, אתה אבוד, לא רק אצלו, כי אם בכל שוק הכסף השחור. האיש יעביר מיד את הידיעה שקיבוץ פלוני אינו משלם בזמן, וכל הקופות הסמויות ייסגרו בפניך. אי, אם בכל זאת תקבל הלוואות חדשות, הרי שהריבית תהיה גבוהה הרבה יותר.

★ ★ ★

חזית בכיתקה

א ב כן — אתה רואה ברשימה הקטנה שלך כי בעוד שבוע עליך לשלם 20 אלף לירות לאחד האיסקים הנעלמים. אתה מכיר אותו היטב. אין לו משרד, אין לו פקידים, אין לו כל פירמה רשומה. כתובתו היא בית-קפה במרכז העיר, הארמיניסטראציה שלו שמורה בכיסו. הקשר אליו הוא הטלפון של בית-הקפה. בעל בית-הקפה מכיר אותו היטב.

ע'יסקה ברחוב: השטרות עוברים מיד ליד